

Bijlage 1: PRT Utrecht – De Utrechtse Aanpak en de randvoorwaarden

De Utrechtse Aanpak

De afgelopen jaren is bij het werken aan oplossingen in de asielketen in de provincie Utrecht gaandeweg een aanpak tot stand gekomen. Deze aanpak noemen we de Utrechtse aanpak. De Utrechtse aanpak berust op de volgende vijf pijlers:

- ***Maat en schaal opvangvoorziening passend bij draagkracht***
Een opvangvoorziening met maat en schaal die aansluit bij de draagkracht in de buurt/wijk, kern, stad of intergemeentelijke samenwerking. Dit schept betere voorwaarden voor een succesvolle ‘landing’, ook in de zin van een goede maatschappelijke inbedding van de opvangvoorziening. Zeker in Utrecht, met relatief korte afstanden tussen kernen, is er de mogelijkheid van het werken met ‘satelliet-locaties’ die voor (een deel van) de voorzieningen aangewezen zijn op een naburige ‘moederlocatie’.
- ***Gemengde woonvormen***
Indien het op locatie mogelijk realiseren we gecombineerde woonvormen van opvang en (tijdelijke) huisvesting. Hierbij wonen verschillende doelgroepen (asielzoekers, statushouders, spoedzoekers, studenten, jongeren, starters, etc.) samen. Het draagt bij aan integratie, woonkwaliteit, community-vorming en (lokaal) draagvlak en creëert draagvlak. Dit is goed voor nieuwkomers en bestaande bewoners.
- ***Inbedden van maatschappelijke functies***
Maatschappelijke functies opnemen in de opvang zelf of in de directe omgeving (of omgekeerd het situeren van opvang in de nabijheid van bestaande maatschappelijke functies) biedt meerwaarde voor zowel de mensen in de opvang als voor inwoners uit de omgeving. Hierbij wordt ook gekeken naar behoeftes over de gemeentegrenzen heen. Te denken valt aan een kinderspeelplaats, gemeenschapsruimte of buurthuis-functie, ruimte voor scholing/training/opleiding, steunpunt toeleiding naar (vrijwilligers)werk, maar ook aan mogelijkheden voor (buurt)bewoners voor het opzetten van kleine bedrijfjes zoals een koffiepunt/catering, een kapperszaak of fietsenmaker.
- ***Regionale doorstroming***
Utrecht hanteert het principe “kom je in Utrecht, dan blijf je in Utrecht”. Een asielzoeker, indien succesvol in de asielprocedure, stroomt als statushouder uit in de regio. Ook dit draagt bij aan integratie en inburgering, kansen op opleiding, opbouwen van netwerk, en mogelijkheden tot werk – zeker in combinatie met de pilot arbeidsgerichte asielprocedure (zie randvoorwaarden 3). Ook stimuleert dit gemeenten om gezamenlijk afspraken te maken over bijvoorbeeld (voor-) inburgering, wanneer zij weten dat mensen uit een naburig AZC straks als statushouder in hun gemeente komen te wonen.
- ***Intergemeentelijke samenwerking***
Op steeds meer onderdelen komt regionale samenwerking van de grond en komen intergemeentelijke afspraken tot stand. Gemeenten werken samen op het gebied van werk, onderwijs en zorg om meer en betere voorzieningen te realiseren. Er vindt structureel overleg plaats tussen gemeenten om de huisvesting van statushouders te matchen met de beschikbare woningen.

Wat wij nodig hebben: randvoorwaarden opvang asielzoekers

Om de initiatieven rondom de asielopvang in de provincie Utrecht verder te brengen zijn een aantal zaken randvoorwaardelijk om deze succesvol verder te brengen, namelijk:

1. Opvangvoorzieningen, ook kleinschalige, van passende maat en schaal mogelijk maken
2. Financiële beloning nieuwe opvangplekken
3. Pilot Arbeidsgerichte Asielprocedure
4. Matching van te plaatsen asielzoeker/statushouder met passend arbeidsmarktprofiel per gemeente
5. Spreidingswet: duidelijkheid over de definitieve opgave per provincie vooraf
6. Voldoende kwalitatief onderwijs: stabiliteit voor kinderen
7. Zorg: de gezondheid van de asielzoeker centraal

Deze zeven randvoorwaarden zijn hieronder verder uitgewerkt:

1. Opvangvoorzieningen, ook kleinschalige, van passende maat en schaal mogelijk maken

Veel gemeenten willen (gezamenlijk) bijdragen binnen de mogelijkheden die zij hebben. Dat kunnen kleinschalige locaties zijn die passen bij de maat en schaal van de gemeenten. Dit zorgt voor een spreiding over de provincie waarbij kleinschalige locaties 'leunen' op de grotere AZC's (hub & spokes netwerk).

→ Werk actief mee aan het realiseren van opvangvoorzieningen met een kleinere schaal (dus ook kleiner dan 100) en faciliteer dat de bewoners gebruik kunnen maken van de voorzieningen op een grotere asiellootatie of dat COA met ambulante teams vanuit de grotere AZC's de kleinere locaties bedient.

2. Financiële beloning nieuwe opvangplekken

De Utrechtse PRT werkt met dit Plan Utrecht al in de geest van de spreidingswet. De Utrechtse gemeenten committeren zich aan de opgave en ontwikkelen vrijwillig plekken, vooruitlopend op de Spreidingswet. Ook maken zij in dat proces ook al kosten welke we graag gedekt zien.

→ Compenseer de gemeenten voor gemaakte proceskosten. Laat de waardering voor deze stap vooruit zien in de vorm van een financiële beloning van een totaalbedrag van €6.730.000,- euro. De uitkering wordt teruggevorderd wanneer deze opvangplaatsen niet daadwerkelijk gerealiseerd worden naar redelijkheid en billijkheid.

3. Pilot Arbeidsgerichte Asielprocedure

De Utrechtse PRT roept op om asielzoekers gemakkelijker toegang te geven tot de arbeidsmarkt. Een arbeidsgerichte asielprocedure kan zowel voor het individu als voor de maatschappij van waarde zijn. De aanpak voor Oekraïense ontheemden beschouwen we als een positief verlopen pilot. De PRT Utrecht roept op tot een versoepeling van de toegang van (kansrijke) asielzoekers tot de arbeidsmarkt door:

- De wachttijd van zes maanden te schrappen of in te korten;
- De beperking tot 24-weeken werken per jaar af te schaffen;
- Administratieve barrières zoals het aanvragen van een tewerkstellingsvergunning af te schaffen: volsta, net als bij Oekraïners met een melding van de tewerkstelling. Zorg er bovendien voor dat mensen met zicht op een baan met voorrang en met een kortere doorlooptijd dan de huidige 8 weken een BSN-nummer krijgen;
- Te garanderen dat werken loont: informeer, harmoniseer en voorkom negatieve prikkels.

Het aanpassen van regels kost logischerwijs tijd. Daarom biedt de PRT Utrecht aan om op korte termijn een pilot uit te werken, vooruitlopend op deze generieke versoepeling. De inzichten uit dit traject kunnen helpen bij het nemen van definitieve besluiten. Ons drieledig verzoek bestaat uit:

1. *Bieden mogelijkheid tot een pilot* - Biedt de mogelijkheid voor het uitvoeren van een 3 jarige pilot met jaarlijkse monitoring. De monitoring hoeft niet bij nul te beginnen, maar zou mogelijk kunnen aansluiten bij de lopende initiatieven binnen onze provincie.
2. *Financiële ondersteuning* - Zorg voor financiële ondersteuning voor de bemensing van een passend programma waarin gemeenten, COA, Provincie, maatschappelijke organisaties, bewoners en het bedrijfsleven samenwerken.
3. *Deelname meerdere opvanglocaties*- Begin deze pilot zowel in de drie grote AZC's van de provincie Utrecht (Utrecht, Amersfoort, Leersum) als het netwerk van kleinere opvanglocaties. Onderzoek hierbij ook wat de invloed is van de ligging van het AZC (in de stad of buitenaf).

→ Bovenstaande oproep is gedaan aan minister van Gennip (SZW) en staatssecretaris van der Burg (J&V).

4. Matching van te plaatsen asielzoeker/statushouder met passend arbeidsmarktprofiel per gemeente

Het komt de integratie en maatschappelijk draagvlak ten goede wanneer er een betere matching is tussen de vraag op de arbeidsmarkt en de koppeling van asielzoeker en statushouders aan gemeenten. In combinatie met een arbeidsgerichte asielprocedure en het aansluiten bij de Utrechtse aanpak van regionale doorstroom vraagt dit om matching in een zo vroeg mogelijk stadium in de asielprocedure.

→ Betrek gemeenten eerder bij de matching van te plaatsen asielzoekers/statushouders zodat de groep die opgevangen/gehuisvest gaat wordt goed aansluit bij de lokale arbeidsmarkt (zie ook pilot Arbeidsgerichte Asielprocedure)

5. Spreidingswet: duidelijkheid over de definitieve opgave per provincie vooraf

PRT Utrecht onderschrijft de doelen van de Spreidingswet en onderstreept het belang van een uitvoerbare wet, zodat de wet ook effectief is. Tijdens de consultatiefase hebben zowel het IPO als de VNG daarom aangegeven dat het van belang is dat er een spreidingswet komt die minder complex is, geen perverse prikkel veroorzaakt en de interbestuurlijke verhouding tussen gemeenten onderling en gemeenten en provincies niet onder druk zet. Ditzelfde advies geeft ook de Raad van State.

De PRT Utrecht sluit zich aan bij het alternatieve voorstel van het IPO en pleit voor een éénmalige verdeelsystematiek in plaats van de methodiek van het doorlopen van twee tranches, dit zodat iedere provincie en gemeente direct weet wat ze moeten gaan leveren en iedereen direct aan de slag kan.

→ Kom tot een éénmalige verdeling van de opgave per provincie gebaseerd op de totale benodigde landelijke capaciteit en niet, zoals nu blijkt uit de wet, tot een methodiek van twee tranches gebaseerd op de nieuw/extra te realiseren landelijke opvangbehoefte.

6. Voldoende kwalitatief onderwijs: stabiliteit voor kinderen

Elke gemeente is zelf verantwoordelijk voor onderwijs en hoe dit georganiseerd wordt. Daarbij onderschrijven we de landelijke richtlijn en streven ernaar binnen 3 maanden een volledig onderwijsaanbod aan kinderen aan te bieden, waarbij eerder wenselijk is. Wanneer wachtlijsten voor scholen langer dan 3 maanden worden is het wenselijk dat gemeenten en scholen een alternatief programma aan kunnen bieden aan kinderen met kwalitatief onderwijs.

De doelgroep van schoolgaande asielzoekers is gebaat bij stabiliteit. Elke verhuisbeweging is daarom gevoelig en een nadeel voor deze groep. Daarnaast verhogen verhuisbewegingen de werkdruk voor onderwijzend personeel.

→ Voorkom verhuisbewegingen, of indien nodig, verhuis binnen de regio. Dit sluit aan bij de pijler 'regionale doorstroming' van de Utrechtse Aanpak. PRT Utrecht wil met het Rijk afspraken maken om verhuisbewegingen te verminderen en ondersteuning te bieden aan gemeenten voor structureel voldoende, toegankelijk en kwalitatief aanbod van onderwijs aan nieuwkomers.

7. Zorg: de gezondheid van de asielzoeker centraal

Er zijn signalen dat huisartsen- en specialistische zorg kwalitatief en kwantitatief te kort schieten. Daar moet verbetering in komen, zeker gezien de uitbreiding van het aantal opvangplekken. Ook de sociale

basisinfrastructuur staat door de grotere instroom onder druk. Uitgangspunt moet zijn om de gezondheid van de asielzoeker centraal te stellen en dat op een adequate manier te regelen.
→ In goed overleg wil de PRT afspraken met het Rijk maken om de zorg voor asielzoekers -in alle type opvangvoorzieningen- te verbeteren. Dit vraagt maatwerk per locatie.

Wat wij nodig hebben: randvoorwaarden huisvesting statushouders

Om de initiatieven rondom de huisvesting van statushouders in de provincie Utrecht verder te brengen zijn een aantal zaken randvoorwaardelijk om deze succesvol verder te brengen, namelijk:

1. Financiële bijdrage om grote gezinnen te huisvesten
2. Financiële bijdrage om (flex)woningen te realiseren

Onderstaand staan de twee randvoorwaarden uitgewerkt.

1. Financiële bijdrage om grote gezinnen te huisvesten

In de gehele provincie zijn er meer dan 500 statushouders die leven in een groot gezin. Het tekort aan geschikte woonruimtes voor deze grote gezinnen vormt een flinke bottleneck voor de versnellingsopgaves van gemeenten. Om dit soort gezinnen te kunnen huisvesten is het vaak nodig bestaande huizen te verbouwen. Voorheen heeft er een verbouwingssubsidie bestaan voor deze specifieke doelgroep van €34.000.

→ Herintroduceer deze regeling, waarbij het bedrag is geïndexeerd naar het actuele prijspeil, om ook deze groep door te laten stromen in de keten. Communiceer dit ook via bijvoorbeeld de VNG zodat meer gemeenten gebruik (kunnen) maken van de regeling. Bovendien is het nodig de gezinssamenstelling van een groot gezin te definiëren als: vanaf 6 personen.

2. Financiële bijdrage om (flex)woningen te realiseren

Het uitbreiden van de woningvoorraad is essentieel om doorstroming in de keten mogelijk te maken. Naast de aangekondigde financiële- en fysieke herplaatsingsgarantieregeling en de subsidieregelingen voor flexwoningen blijft een onrendabele top bestaan. Hierdoor komen veel projecten in de provincie niet van de grond. Voor het versnellen van de realisatie is een hogere financiële bijdrage essentieel.

→ Zorg, naast de garantieregelingen, voor nieuwe financiële ondersteuningsmaatregelen vanuit de Taskforce Versnelling Tijdelijke Huisvesting. Maak deze stapelbaar met de Regeling Huisvesting Aandachtsgroepen (RHA) en zorg dat deze gezamenlijk voor minimaal €25.000 per woning -zoals het ook in de subsidieregeling van november 2021 het geval was maar geïndexeerd naar actueel prijspeil- kunnen bijdragen aan het dekken van de onrendabele top om (flex)projecten te realiseren.